

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 6. februar 2020 av Høyesterett i avdeling med

dommer Hilde Indreberg
dommer Henrik Bull
dommer Per Erik Bergsjø
dommer Arne Ringnes
dommer Borgar Høgetveit Berg

HR-2020-294-A, (sak nr. 19-166002STR-HRET)
Anke over Gulating lagmannsretts dom 21. oktober 2019

A (advokat Arild Christian Dyngeland)

mot

Påtalemyndigheten (førstestatsadvokat Eirik Stolt-Nielsen)

S T E M M E G I V N I N G

- (1) Dommer **Bull**: Saken gjelder straffutmåling i en sak om trusler, kroppskrenkelse, tyveri og plagsom adferd.
- (2) Påtalemyndigheten tok 23. mai 2019 ut følgende tiltale mot A:

«I Straffeloven § 263

for i ord eller handling å ha truet med straffbar atferd under slike omstendigheter at trusselen var egnet til å fremkalle alvorlig frykt.

Grunnlag:

a)

Lørdag 27. april 2019 kort etter å ha forholdt seg som beskrevet i post II, på sted som der beskrevet, sa han til ansatte B at han 'skulle ta livet av henne, men hadde ikke tid den dagen, men skulle gjøre det dagen etterpå.' Han spyttet henne også i ansiktet.

b)

Lørdag 27. april 2019 ca kl. 23.00 i --- gate i Bergen, samtidig som han forholdt seg som beskrevet i post III, sa han til C at han ville sparke hunden hennes. Han ropte også flere ganger at han skulle drepe henne.

c)

I forbindelse med hendelse som beskrevet i post IV uttalte han til D at 'dersom du ikke passer deg nå kan det bli voldelig' og/eller lignende i forbindelse med at hun ville ha tilbake telefonen.

II Straffeloven § 266

for ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd å ha forfulgt en person eller på annen måte krenket en annens fred.

Grunnlag:

Lørdag 27. april 2019 kl. 22.40 i 'Kiwibutikken' i ---gaten 00 i Bergen, lente han seg over kassen mot ansatt E, mens han ropte og skrek til henne.

III Straffeloven § 271

for å ha øvet vold mot en annen person eller på annen måte krenket ham fysisk.

Grunnlag:

Lørdag 27. april 2019 ca kl. 23.00 i --- gate i Bergen, gikk han til fysisk angrep på C ved at han slo henne i ansiktet og/eller dyttet henne slik at hun falt inn i busker, og stod deretter over henne og ristet henne. Alt uten foranledning og mot en tilfeldig og forsvarsløs person på offentlig sted i ruset tilstand. Rett forut for dette hadde han ropt gjentatte ganger at han skulle drepe henne.

IV Straffeloven § 321

for å ha tatt en gjenstand som tilhører en annen, med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning ved å selge, forbruke eller på annen måte tilegne seg den.

Grunnlag:

Lørdag 27. april 2019 ca kl. 23.30 ved Florida bybanestopp i Bergen tok han uberettiget mobiltelefonen til D mens hun satt og holdt den. Han ba om penger for å gi telefonen tilbake.»

- (3) Bergen tingrett fant ham i dom 18. juni 2019 skyldig etter tiltalen. Domsslutningen lyder slik:

«1. A, født 00.00.85, dømmes for overtredelse av straffeloven § 263, § 266, § 271 og § 321, sammenholdt med straffeloven (2005) § 79 bokstav a og bokstav b til fengsel i 6 – seks – måneder.

2. **Varetekt kommer til fradrag med 55 – femtifem – dager jf. straffeloven 2005 § 83.»**

- (4) Påtalemyndigheten, som i tingretten hadde nedlagt påstand om fengsel i ett år, anket over straffutmålingen til Gulating lagmannsrett. Lagmannsretten avsa 21. oktober 2019 dom med slik domsslutning:

«I tingrettens dom gjøres følgende endring:

Straffen settes til fengsel i 1- ett - år og 6 - seks- måneder. Av dette utsettes fullbyrdelse av 6 – seks – måneder med en prøvetid på 3 – tre – år, jf. straffeloven §§ 34 flg.

Varetekstfradraget utgjør 173 – etthundreogsyttitre – dager per 16.10.2019.»

- (5) Lagmannsrettens dom er avsagt under dissens. En dommer mente at straffen burde settes til fengsel i ett år, hvorav en del burde gjøres betinget.
- (6) A har anket til Høyesterett over saksbehandlingen og straffutmålingen.
- (7) *Mitt syn på saken*
- (8) De handlingene som tiltalen omhandler, gjelder tre episoder som alle fant sted om kvelden 27. april 2019 mellom klokken 22.40 og 23.30. A var blitt løslatt fra fengsel dagen før og var ruset. Ved alle tre anledninger overtrådte A straffeloven § 263 om trusler – tiltalens post I. I den første episoden overtrådte han i tillegg straffeloven § 266 om hensynsløs adferd (post II), ved den andre episoden straffeloven § 271 om kroppskrenkelse (post III) og ved den tredje straffeloven § 321 om tyveri (post IV).
- (9) Lagmannsrettens flertall redegjør slik for sitt syn på straffutmålingen:

«Flere av de fornærmede ble utsatt for handlinger med elementer av det de fornærmede kunne oppfatte som ran eller forsøk på ran.

Det første forholdet, omhandlet i tiltalebeslutningen post Ia og II, omhandler krenkelser av to kvinnelige ansatte på en Kiwi-butikk i Bergen sentrum på kvelden. Etter å ha 'lent seg over kassen mot' den ene ansatte 'mens han ropte og skrek til henne' uttalte han like etter til den andre ansatte på utsiden av butikken ved tre-fire anledninger at han skulle ta livet av henne dagen etter. Det fremgår av tingrettens dom at videopptak bekrefter domfeltes sinne og aggressive atferd inne i butikken. Tingretten har lagt til grunn at det kom hvitt skum ut av munnen til domfelte når han skrek til den ansatte inne i butikken, og at hun ble 'veldig redd'. De to overtredelsene må sees i sammenheng. Krenkelsene skjedde sent på kvelden, og var naturlig nok skremmende for de ansatte. Etter flertallets syn kvalifiserer de isolert sett til fengsel i 90 dager.

Det andre forholdet, omhandlet i tiltalebeslutningen post Ib og II, omhandler trusler og kroppskrenkelser mot en annen kvinne. Domfelte truet med å drepe fornærmede og uttalte at han skulle sparke hunden hennes. I følge tingrettens dom skal domfelte ha kommet ut av en busk og tatt kontakt med fornærmede da hun gikk tur med hunden om kvelden i Bergen sentrum. Domfelte skal ha skreket fornærmede opp i ansiktet og anklaget henne for å ha stjålet 90 000 kroner fra ham. Når det gjelder vold, har tingretten funnet bevist at domfelte 'dyttet fornærmede inn i buskene' og 'at fornærmede etter hendelsen hadde vondt i venstre kjeve'. I forbindelse med truslene skal det ha kommet en kvinne til stedet og sagt at fornærmede måtte gi domfelte det han ville ha 'fordi han er livsfarlig'. Mens fornærmede lå på bakken, sto domfelte 'over henne og skrek og truet flere ganger med å drepe henne'. Det fremgår av tingrettens dom at

‘fornærmede var livredd og tisset på seg’, samt at hun reelt trodde at domfelte skulle drepe henne. Overfallet har fått betydelige konsekvenser for fornærmede. I tillegg til det som er nevnt ovenfor, nevner flertallet at fornærmedes mor måtte bo hos henne i fem uker, før fornærmede for en lengre tid flyttet hjem til foreldrene. Fornærmede arbeidet som vokter før overfallet, og har siden vært sykemeldt. Når hun nå forsøker å arbeide noe ved å være med andre ansatte på jobb, er det som ledd i et tiltak som finansieres av NAV. Etter flertallets oppfatning har overfallet så like fellestrekk med ran, og så betydelige konsekvenser for fornærmede, at det kvalifiserer til fengsel i 8–10 måneder.

Det tredje forholdet, omhandlet i tiltalebeslutningens post Ic og IV omhandler trusler og tyveri samme kveld fra en fjerde kvinnelig fornærmet. Dette skjedde på Florida bybanestopp, som ligger mer isolert til ved Nygårdsparken utenfor Bergen sentrum noe før midnatt. Domfelte oppsøkte da fornærmede som satt på bybanestoppet. Der rev han mobiltelefonen ut av hendene hennes, og sa at han skulle ha penger for å gi den tilbake. Fornærmede tilbød å vipse ham 1000 kroner for å få den tilbake, noe domfelte ikke aksepterte. Domfelte skal ha fremstått som ruset og desperat. Da politiet kom til stedet kastet domfelte mobiltelefonen i vannet. I følge politibetjenten som kom til stedet virket fornærmede ‘oppkavet og redd’. Domfelte kom gående mot politiet oppfarende og hissig, slik at politiet brukte pepperspray mot ham. At politiet fant det nødvendig å bruke pepperspray mot domfelte, er egnet til å illustrere hvor skremmende domfelte, med sin høyde, vekt og atferd, var for de fornærmede denne kvelden. Også denne hendelsen har de samme elementer som finnes ved ran. Etter flertallets oppfatning kvalifiserer dette isolert sett til fengsel i 4-5 måneder.»

(10) Som nevnt har A anket over lagmannsrettens saksbehandling. Han anfører at lagmannsrettens flertall i strid med straffeprosessloven § 38 har gått utenfor «det forhold tiltalen gjelder», ved å legge vekt på at de aktuelle handlingene hadde fellestrekk med ran. I alle fall, anføres det, er det i strid med kontradiksjonsprinsippet at flertallet la vekt på dette uten annet forvarsel enn at aktor under sin prosedyre ble spurt om politiet hadde vurdert bruk av ransbestemmelsen i anledning saken. Partene er enige om at forutsetningene er til stede for at Høyesterett nå uansett kan avsi dom i saken fremfor å oppheve lagmannsrettens dom, jf. straffeprosessloven § 345 annet ledd annet punktum. Jeg finner likevel grunn til å si noe om spørsmålet.

(11) Som det fremgår av sitatet fra lagmannsrettens dom, er det første utsagnet som trekker inn en sammenligning med ran, som følger:

«Flere av de fornærmede ble utsatt for handlinger med elementer av det de fornærmede kunne oppfatte som ran eller forsøk på ran.»

(12) Det er ikke helt klart hvor mange av episodene denne uttalelsen gjelder – om den gjelder alle tre eller bare to av dem.

(13) Om den andre og alvorligste hendelsen bemerker lagmannsretten:

«Etter flertallets oppfatning har overfallet så like fellestrekk med ran, og så betydelige konsekvenser for fornærmede, at det kvalifiserer til fengsel i 8–10 måneder.»

(14) Den tredje episoden karakteriseres slik:

«Også denne hendelsen har de samme elementer som finnes ved ran.»

(15) Det følger av straffeprosessloven § 38 første og annet ledd at retten ikke kan gå utenfor det «forhold» tiltalen gjelder, men at den innenfor dette forholdet ikke er bundet av tiltalen med hensyn til de straffebud som kommer til anvendelse. I denne saken er skyldspørsmålet

endelig avgjort av tingretten, som har domfelt i overensstemmelse med tiltalen. Den gjaldt ikke ran. Spørsmålet er dermed i hvilken grad lagmannsretten likevel kan trekke inn ransbestemmelsen i sin begrunnelse for straffutmålingen.

(16) Denne problemstillingen har lagmannsrettens flertall vært seg bevisst. Flertallet bemerker:

«Flertallet presiserer at den ikke utmåler straff for andre forhold enn det tingrettens dom omhandler, men de skjerpene element som kunne være elementer i eller argument for en annen og strengere subsumsjon må kunne tas i betraktning som skjerpene omstendigheter. Straffen ligger uansett vesentlig under det som utgjør den øvre strafferamme i saken.»

(17) Det er ikke helt klart hva som menes med «elementer i» eller «argument for» en annen og strengere subsumsjon. Dette kan forstås slik at flertallet mener tiltalte egentlig kunne ha vært tiltalt og dømt for ran. Men antakelig har meningen vært å si at den faktiske situasjonen ved hendelsene var slik at den kunne ligne på ran, og at dette er en skjerpene omstendighet. I rettspraksis finner man eksempler på at retten har trukket inn sammenligninger med andre straffebud for å vise hvor alvorlig man ser på handlingen. Jeg viser til Rt-2014-8, der det i avsnitt 24 uttales at «forholdet har klare likhetstrekk med ran». Gjerningsmannen hadde begått et grovt tyveri etter å ha slått fornærmede helseløs. Lagmannsretten ble sitert på at dette ikke var ran fordi hensikten med volden ikke var den påfølgende borttakelsen av gjenstander. En lignende uttalelse finnes i HR-2019-440-A, der det i avsnitt 43 ble uttalt at det var «elementer ved tiltaltes handlemåte som ligger nært opptil forsøk på medvirkning til overlagt drap». Tiltalte hadde truet en sønn på livet for å få ham til å begå æresdrap på datteren – sønnens søster.

(18) Jeg finner likevel lagmannsrettens sammenligninger med ran i saken her problematisk.

(19) Straffeloven § 327 beskriver ran slik:

«For ran straffes den som med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning over vold mot en person, setter ham ute av stand til forsvar eller ved trusler fremkaller alvorlig frykt for vold mot noen, og derved

a) bemektiger seg en gjenstand som tilhører en annen, eller

b) tvinger noen til å handle slik at det medfører tap eller fare for tap for ham eller den han handler for.

Straffen for ran er fengsel inntil 6 år.»

(20) Gjerningsbeskrivelsen i ransbestemmelsen er altså satt sammen av elementer som hver for seg kan utgjøre selvstendige straffbare handlinger i form av voldsutøvelse, trusler, tyveri eller tvang. Dette er elementer vi gjenfinner i de straffebudene som er aktuelle i denne saken. Man bør etter mitt syn generelt være varsom med å sammenligne med ran når de straffbare handlingene domfellelsen gjelder, inngår i gjerningsbeskrivelsen i straffelovens ransbestemmelse. Det er en bestemt kombinasjon av disse elementene som er ran – andre kombinasjoner er det ikke. Til sammenligning var uttalelsen i Rt-2014-8 mer forbeholden enn i lagmannsrettens dom her. Det ble talt om «likhetstrekk» med ran, og det fremgikk også klart av dommen hva som manglet på at vilkårene i ransbestemmelsen var oppfylt.

(21) I den første episoden, hendelsen i Kiwi-butikken, er det ikke noe i tingrettens beskrivelse som indikerer noen form for formuesforbrytelse i kombinasjon med truslene.

- (22) Ved den andre episoden viser flertallet til at «[d]omfelte skal ha skreket fornærmede opp i ansiktet og anklaget henne for å ha stjålet 90 000 kroner fra ham». Dette kan oppfattes slik at han vil ha penger fra fornærmede. Som imidlertid lagmannsrettens mindretall viser til, er det uklart om tingretten har funnet dette utsagnet bevist, eller på dette punktet bare gjengir fornærmedes forklaring. Uansett fremgår det ikke av det tingretten har funnet bevist, at A hadde tanker om at fornærmede skulle gi ham penger. Tiltalebeslutningen nevner heller ikke at overfallet hadde sammenheng med et pengebeløp.
- (23) Uttalelsen om den siste episoden, om at den «har de samme elementer som finnes ved ran», kan leses som uttrykk for at vilkårene for domfellelse for ran egentlig var oppfylt. Flertallets uttalelse deretter om at det må være lov å legge vekt på skjerpene elementer «som kunne være elementer i eller argument for en annen og strengere subsumsjon», tjener i liten grad til å avkrefte det inntrykket. Jeg peker i denne sammenheng på avgjørelsen i Rt-1994-1032, der det på side 1034 uttales at retten ikke kan uttrykke seg slik at det reelt sett forelå en annen og mer alvorlig forbrytelse.
- (24) Slik jeg ser det, er flertallets uttalelser om ran dels uklare, dels uten grunnlag i tingrettens dom. Ettersom de åpenbart har hatt betydning for straffutmålingen, mener jeg de utgjør en saksbehandlingsfeil. Som nevnt er imidlertid partene enige om at Høyesterett kan foreta ny straffutmåling, og jeg går nå over til den.
- (25) Alle tre episodene omfatter trusler, og jeg nevner først at det i Rt-2014-745 avsnitt 16 og 17 er uttalt at utgangspunktet for alvorlige trusler er fengsel i 15 til 30 dager, men at straffenivået heves vesentlig ved særlig alvorlige trusler.
- (26) Truslene er en så integrert del av hele hendelsesforløpet i denne saken at jeg ikke ser det hensiktsmessig å vurdere straff for truslene separat fra straff for de øvrige handlingene.
- (27) Det alvorligste forholdet er den andre hendelsen – post Ib og III i tiltalebeslutningen – som gjelder drapstrusler og vold, uten noen foranledning, mot en kvinne som var ute og luftet hunden sin. Det er drapstruslene som er det klart alvorligste elementet i denne episoden. Kroppskrenkelsen bestod i at A dyttet fornærmede inn i noen busker på en slik måte at hun fikk vondt i kjeven. Mens hun lå på bakken, stod han over henne og truet flere ganger med å drepe henne. Hun ble livredd og trodde at han virkelig kom til å drepe henne. A er 197 centimeter høy, veier 125 kilo og har drevet med styrketrening, kampsport og løping. Etter det han har opplyst, har han tidligere drevet med pengeinnkreving. Han var altså kjent med hvordan han kunne virke på andre. Det er opplyst i skranken for Høyesterett at fornærmede fortsatt er så berørt av hendelsen at hun ikke har klart å komme tilbake i vanlig arbeid.
- (28) Lagmannsrettens flertall mente at denne hendelsen isolert sett kvalifiserer for en straff av fengsel i åtte til ti måneder. I lys av rettspraksis er dette etter mitt syn noe for strengt. Avgjørelsen i Rt-1996-226 gjaldt trussel med pistol. Straffen ble der fastsatt til fengsel i ti måneder som fellesstraff med en tidligere straff på fengsel i 60 dager. Den hendelsen må ha vært minst like skremmende som i vår sak. Rt-2014-745 gjaldt trusler med en pistol og et sverd overfor fire polititjenestemenn. Disse truslene ble også oppfattet som høyst reelle drapstrusler. I avsnitt 19 uttales det at truslene i utgangspunktet tilsa en straff på fengsel i ti måneder. Det er ingen grunn til å tro at fornærmedes frykt i saken her var mindre reell enn den var i disse to sakene, men bruken av våpen gjør likevel de to nevnte sakene enda mer

alvorlige. Det gjelder selv om det i ettertid viste seg at skytevåpenet i den første saken var plombert og i den andre saken var en såkalt softgun. For politifolkene så skytevåpenet ekte ut. Jeg mener på denne bakgrunn at straffen for truslene og volden overfor kvinnen med hund i vår sak i utgangspunktet kvalifiserer for en straff på i overkant av seks måneder.

- (29) Den nest mest alvorlige hendelsen er den tredje, der A rev mobiltelefonen ut av hendene på en kvinne og forlangte penger for å gi den tilbake. Et tilbud på 1 000 kroner ble avvist. Ifølge tingrettens dom virket han ruset, full og desperat og truet med å bli voldelig dersom hun ikke passet seg. Da hun fikk kontakt med en politipatrulje som kom forbi, kastet han mobiltelefonen i et nærliggende vann. Politifolkene måtte bruke pepperspray ved pågripelsen og forklarte for tingretten at kvinnen virket oppkavet og redd.
- (30) Lagmannsretten mente denne episoden isolert sett kvalifiserte til fengsel i fire til fem måneder, og flertallet la da vekt på likheten med ran. Dette mener jeg er for strengt. I Rt-2013-1153 ble det uttalt at fengsel i 90 dager kunne være et passende utgangspunkt for tyveri av mobiltelefoner, men da ble det lagt vekt på at det dreide seg om profesjonelle lommetyverier som var begått systematisk og med formål om å livnære seg av virksomheten. Slik ligger det ikke an i denne saken. Det alvorlige ved selve truslene er her ikke så mye innholdet i det som ble sagt, men As svært skremmende adferd. Jeg mener fengsel i 90 dager kan være passende for denne hendelsen isolert sett.
- (31) Den minst alvorlige av de tre hendelsene, selv om den var ubehagelig nok for de butikkansatte, var episoden i Kiwi-butikken. A fremsatte her drapstrusler overfor en av dem, men forsvarer har for Høyesterett pekt på at A ifølge tiltalen skal ha sagt at han «skulle ta livet av henne, men hadde ikke tid den dagen, men skulle gjøre det dagen etterpå.» Tingretten fant det bevist at «tiltalte fremsatte truslene som beskrevet i tiltalebeslutningen post I bokstav a». Denne nyansen – at han «ikke hadde tid den dagen» – forsvinner i lagmannsrettens gjengivelse av hva som skjedde. Slik situasjonen var, avdempes Alvoret i drapstruslene med et slikt forbehold. Alvoret svekkes videre av at A ifølge tingrettens dom også truet med å sørge for at hun mistet jobben. Også her må det imidlertid tas hensyn til at A virket sint og aggressiv, noe som altså også ga seg utslag i plagsom fremferd overfor de ansatte. Lagmannsretten mente denne episoden isolert sett kvalifiserte til fengsel i 90 dager. Jeg mener at vi her snarere taler om fengsel i rundt 45 dager.
- (32) Ved anvendelse av det såkalte straffskjerpelsesprinsippet, der det tas utgangspunkt i det mest alvorlige forholdet og deretter gis et tillegg for de øvrige, kommer jeg til en samlet straff på rundt åtte måneder før det tas hensyn til at det her må gis et tillegg for gjentakelse.
- (33) Det foreligger ingen formildende omstendigheter i saken. A er 35 år og har et langvarig rusproblem. Et forsøk på behandling under varetektsoppholdet i forbindelse med denne saken slo feil fordi han ikke overholdt betingelsene. Forsvarer har opplyst at A fortsatt er innstilt på behandling, men først etter endt soning for å unngå de strenge begrensningene og vilkårene som følger med behandling under soning.
- (34) A er forut for denne saken domfelt sytten ganger, i det vesentlige for volds- og vinningskriminalitet og for trusler. Straffeloven § 79 bokstav b om skjerpning av straffen når gjerningspersonen tidligere er dømt for straffbare handlinger av samme art, kommer til anvendelse. Slike tillegg skal normalt gis i form av betinget fengsel, men det kan gjøres unntak, jf. HR-2018-1660-A avsnitt 67. Tanken er at den betingede del av straffen skal

avholde domfelte fra nye straffbare handlinger. For A har imidlertid utsiktene til på ny å komme i fengsel åpenbart i lengre tid ikke hatt noen virkning. Jeg ser det derfor som mest tjenlig, slik denne saken ligger an, at tillegget gis i form av ubetinget fengsel og mener at samlet straff passende kan settes til fengsel i ett år. Til fradrag kommer 280 dager for utholdt frihetsberøvelse i anledning saken.

(35) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år.
2. Til fradrag i straffen går 280 – tohundreogåtti – dager for utholdt frihetsberøvelse.

(36) Dommer **Bergsjø:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(37) Dommar **Høgetveit Berg:** Det same.

(38) Dommer **Ringnes:** Likeså.

(39) Dommer **Indreberg:** Likeså.

(40) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år.
2. Til fradrag i straffen går 280 – tohundreogåtti – dager for utholdt frihetsberøvelse.